

Latviešu valodas
aģentūra

ŽURNĀLS

TAGAD

ZINĀTNISKI METODISKS
IZDEVUMS

LATVIEŠU VALODA
UN LITERATŪRA
TAGAD

PRIEKAM
IZAUGSMEI
LABJUTĪBAI

Caurviju prasmes
un vērtēšana

Valodu
mācību joma

Latviešu valodas
mācību priekšmets

Literatūras mācību
priekšmets

KRITĪS, KAS UZ
RUNĀMĀS,
KRITĪS, KAS NĒ
ĒRKA VĒRŠAS.

T A G A D

- 4 **Sanita Lazdiņa**
Par un ap latviešu valodu. Priekšvārds

I. Caurviju prasmes un vērtēšana

- 13 **Baiba Martinsone**
Skolēnu sociāli emocionālā mācīšanās latviešu valodas stundās
- 22 **Vita Brakovska**
Domāšana un radošums
- 31 **Liene Valdmane**
Prasme sadarboties un līdzdarboties: kā attīstīt rīcībspēju?
- 41 **Solvita Lazdiņa**
Vērtēt, lai mācītos

II. Valodu mācību joma

- 53 **Vita Kalnbērziņa**
Lielās idejas un to atvasinājumi valodu mācību jomas standartos?
- 63 **Arvils Šalme**
Stila brīvība

III. Latviešu valodas mācību priekšmets

- 73 **Diāna Laiveniece**
Latviešu valodas mācību saturs laiku laikos. Ko? Cik? Un vai vispār?
- 91 **Ance Jaks**
Kā plānot valodas mācīšanos, nevis mācīšanu – skolā un ārpus tās
- 100 **Solvita Pošeiko**
Multimodāli teksti latviešu valodas apguvē: zināšanām, prasmēm, emocijām
- 115 **Sandra Zariņa**
Ceļā uz prasmīgu lasītāju un rakstītāju
- 126 **Santa Kazāka, Andris Gribusts**
Floviņš – latviešu valodas tālmācība diasporas bērniem

IV. Literatūras mācību priekšmets

- 132 **Māris Bušmanis**
Starpdisciplināritātes izpratne, iespējas un nepieciešamība literatūras izziņā skolā
- 138 **Inese Lāčauniece**
Projekta darba izaicinājumi jaunajā literatūras mācību priekšmeta saturā
- 145 **Lita Silova**
Kultūratsuču spēles

FOTO: NO AUTORES PERSONĪGĀ ARHĪVA

MULTIMODĀLI TEKSTI LATVIEŠU VALODAS APGUVĒ: ZINĀŠANĀM, PRASMĒM, EMOCIJĀM

SOLVITA POŠEIKO

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas vieslektore, LU Latviešu valodas institūta pētniece, pēcdoktorantūras projekta "Pilsētu lingvistiskā ainava kā daudzpusīgs resurss Baltijas valstīs: valodnieka, uzņēmēja un studenta perspektīva" vadītāja un izpildītāja.

Izglītojošā semiotika ir starpdisciplināra zinātnes nozare, kurā uzmanība tiek pievērsta mērķtiecīgam autentisku zīmju izmantojumam mācību procesā un to apguvei formālā un neformālā vidē. Tā kā zīmes ir veidotas gan ar vizuāliem, gan ar verbāliem līdzekļiem (respektīvi, tās ir multimodālas), mācību procesā tiek rosināts runāt par visiem informāciju sniedzošajiem resursiem jeb modiem.

Rakstā tiek piedāvāta mācību darbību kopa 7.–9. klasei latviešu valodā par tēmu "Dalīšanās ar mīlestību". Tās mērķis ir pilnveidot zināšanas par emociju valodu, prasmī noteikt un lietot tai raksturīgos verbālos un neverbālos izteikšanas līdzekļus un paņēmienus atkarībā no teksta žanra un saziņas situācijas. Mācību darbā ir piedāvāti atšķirīgi teksta veidi, lai skolēni varētu salīdzināt un izvērtēt tekstu izveidi un funkcionalitāti, prognozēt to iedarbīgumu uz lasītāju.

Lai skolēni veidotos par humānām un emocionāli inteligentām personām, līdztekus valodas zināšanām un prasmēm mācību darbā ir apgūstamas arī sociālās prasmes un empātija, un to palīdz jūtu valodas izzināšana.

Atslēgvārdi: izglītojošā semiotika, autentiski teksti, multimodalitāte, emociju valoda.

Raksta tapšana ir saistīta ar diviem profesionālās pieredzes stāstiem, un vienojošais atslēgvārds tajos ir autentisks teksts – oriģināls, mācību darbam speciāli nepielāgots teksts.

Pirmais no tiem bija laukietilpīgs un atbildīgs notikums – tā bija iesaistišanās latviešu valodas kā dzimtās valodas standarta un programmu paraugu izstrādē. Darba grupas semināros mēs prof. Sanitas Lazdiņas vadībā daudz diskutējām par valodu izglītības attīstības tendencēm pasaulē, latviešu valodas metodoloģiju, praktisko lietojumu un par mūsdienu skolēniem, viņu pieredzi, ieradumiem, attieksmēm un vajadzībām. Piedāvātais valodas mācību saturs balstās uz jaunākajiem pētījumiem un teorētiskajiem atziņumiem lietīšajā valodniecībā, mācību procesā galvenokārt paredzot skolēnu patstāvīgu darbošanos un autentiskumu. Pirmkārt, skolēniem pašiem vairāk jāplāno, jāvada un jāizvērtē sava mācīšanās process, patstāvīgi nonākot pie secinājumiem par valodas līdzekļu klasifikāciju un valodas lietojuma nosacījumiem dažādās dzīves situācijās. Otrkārt, mācību darbā tiek vairāk paredzētas reālas runas situācijas (t. sk. vairākās valodās) un oriģinālu informatīvo tekstu izmantojums (piemēram, vārdnīcu šķirkļi, valodas zīmes pilsētā, ziņu portālu raksti, preču etiķetes).

Otrs notikums bija piedalīšanās konferencē “Comparative Studies of Language and Culture – Dirty, Repulsive, Unwanted” Poznaņā (Polija), kurā referēju par grafiti tekstu izmantošanas iespējām mācību darbā. Gatavojot ziņojumu, man nācās rast atbildes uz vairākiem teorētiskiem un metodoloģiskiem jautājumiem un saprast ieguvumus no šo neviennozīmīgi vērtēto tekstu iekļāvuma valodas mācību stundās.

Rakstā vēlos apvienot abas iepriekš minētās pieredzes, līdztekus teorētiku atziņām piedāvājot savu skatījumu uz autentisku tekstu integrēšanu latviešu valodas mācību stundās. Autentisku tekstu mērķis būtu divējāds: no vienas puses, piesaistīt skolēnu uzmanību un rosināt reflektēt par izjūtām un vispārcilvēciskām vērtībām, no otras puses – pilnveidot skolēnu valodas zināšanas un prasmes, ņemot vērā jauno latviešu valodas mācību priekšmeta standartu.

Rakstam ir divas daļas: teorētiskā un praktiskā. Teorētiskajā daļā es skaidrošu, kas ir izglītojošā

semiotika (*edusemiotics*) un kā tajā tiek definēta mūsdienu sabiedrībai atbilstoša izglītība un zīmju loma mācību procesā un dzīves pieredzes apguvē. Tad isi formulēšu, kas ir multimodāli teksti un kā tie izmantojami mācību procesa kontekstā. Savukārt praktiskajā daļā piedāvāšu tēmas “Dalīšanās ar mīlestību” izvērsumu 7.–9. klasei. Tēmas apguvē ir paredzēti autentiski teksti ar verbālas un vizuālas informācijas apvienojumu: grafiti teksti, tīmeklī populārās mēmes, emuāri un videoreklāma, arī tradicionālāki teksti, piemēram: dzeja, ziņu portālu informatīvie teksti, vēstules un dziesmas.

IZGLĪTOJOŠĀS SEMIOTIKAS IDEJAS UN PAMATPRINCIPI

Izglītojošā semiotika (*edusemiotics, educational semiotics*) ir jauna starpdisciplināra zinātnes nozare, kas izveidojusies 21. gs. sākumā, pilnveidojot semiotiku, valodnieku un kultūras studiju pētnieku zīmju teorijas (piemēram, Č. S. Pīrss, F. de Sosīrs, U. Eko, M. Bahtins, J. Kristeva) atbilstoši mūsdienu cilvēku pieredzei un komunikācijas ieradumiem. Pašreiz par tās aktīvāko centru ir uzskatāms pirmais Izglītojošās semiotikas institūts Melburnā, Austrālijā, taču pētījumi notiek arī Jaunzēlandē un ASV, mazāk – Eiropā (Somijā, Nīderlandē un Francijā).

Izglītojošā semiotika apvieno lietišķo semiotiku ar pedagoģijas filozofiju un noteiktu mācību priekšmetu teorētisko un metodoloģisko bāzi (Danesi, 2010; Kukkala, Pikkarainen, 2013; Sametsky, Stables, 2014; Sametsky 2017). Jau termina atslēgvārdi – semiotika un izglītība – ļauj izteikt pieņēmumu, ka runa ir par zīmju un mācību procesa sasaisti. Tā arī ir – izglītojošajā semiotikā uzmanība tiek pievērsta mērķtiecīgam zīmju izmantojumam mācību procesā un zīmju apguvei formālā un neformālā vidē. Ievērojamākā izglītojošās semiotikas teorētiķe Inna Semetskī (*Inna Semetsky*) abu zinātņu nozaru un prakses ciešo saistību pamato ar apgalvojumu, ka “zīmju apguve atbilst cilvēku dabiskajam pieredzes iegūšanas veidam” (Semetsky, 2017: 1). Lai gan daudzos gadījumos netieši izteiktā zīmju nozīme sasniedz lasītāju nojausmas vai zemapziņas līmeni, prasme saprast, interpretēt un lietot zīmes (sevišķi polifoniskas zīmes ar lielu asociāciju potenciālu un daudznozīmību) nerodas automātiski, tā ir apgūstama un pilnveidojama. Zinātniskajās publikācijās

un esejās vairākkārt tiek uzsvērts, ka mācību laikā iegūtā zīmju uztveres un interpretēšanas pieredze vēlāk skolēniem palīdz izprast citu zīmju nozīmi un jēgu ārpus mācību vides un operēt ar šo jauniegūto informāciju (Semetsky, 2017).

Mācību procesu lielā mērā ietekmē izglītības misijas apzināšanās un vispārīgu mērķu formulēšana. Izglītojošās semiotikas skatījumā "izglītība ir loģiska, holistiska un integrējoša" (Semetsky, 2017: 10). Tā ir vērsta uz saturu un skolēnu (*content-centred, child-centred education*), kas izpaužas sadarbībā un attiecībās starp skolotāju un skolēniem, skolēniem un apkārtējo vidi, arī mācību priekšmetu, tematu, jēdzienu un konkrētu priekšmetu sasaistē (Semetsky, Stables, 2015). Teorija neparedz skolotāja monologu ar vienveidīgu *patieso* faktu mācīšanu un vienas pareizās atbildes reproducēšanu skolēnu izpildījumā. Par daudz svarīgāku pieeju tiek uzskatīta līdzdarbošanās un polilogs. Tas ir process, kurā katrs (t. sk. skolotājs) aktīvi meklē un definē gan jautājumus, gan arī atbildes dažādos veidos un uzziņas avotos, kopīgi apspriežot iegūtās zināšanas. Tādējādi katrs bagātina savu pieredzi ar jaunatklātajām zīmju nozīmēm un atšķirīgiem skata punktiem (t. sk. alternatīviem skatījumiem), paplašinot interpretatīvo lauku, neierobežojot tos aizspriedumu vai iedomātu robežu dēļ (Semetsky, 2017). Katherine Lega (*Catherine Legg*) uzskata: "Ja mēs vēlamies jēgpilnu izglītību, tad tā neapšaubāmi ir papildināma ar semiotiku, mācību par zīmēm, "reālās dzīves" dimensiju. Šāda pieeja izglītībai paplašina mācīšanās iespējas, jo nozīme ir izteikta ne tikai ar valodas līdzekļiem (vārdiem), bet arī ar sejas izteiksmi, laboratorijas iekārtām, karikatūrām, matemātikas diagrammām un ielu zīmēm" (Legg, 2017: 30).

Zīmju izmantojums mācību procesā un zīmju apguve tiek saistīta, pirmkārt, ar sarunām par aktuāliem jautājumiem (t. sk. skolēnus interesējošiem tematiem, apgūstamo tēmu) un personiskās izaugsmes izaicinājumiem, otrkārt, ar aktīvu un radošu darbošanos: literāru tekstu izveidi, zīmēšanu, mozaīku, diagrammu un shēmu veidošanu u. tml., jo tā var atrast vispiemērotāko veidu kognitīvo procesu aktivizēšanai (Semetsky, 2014). Kā jau iepriekš tika minēts, teorijā vairākkārt tiek uzsvērts empīrisks verbālo un neverbālo zīmju interpretāciju un nozīmju veidošanas process. "Skolēns ir interpretētājs, kurš atrodas noteiktā vidē (materiālā, sociālā, kultūras), viņš rada jaunus konceptus un nozīmes,

strādājot un manipulējot ar zīmēm, vienībām un semiotiskajiem artefaktiem" (Carvalho do Santos, Queiroz, 2014).

Tāpat zīmju *lasīšana* ir vienlaikus individuāls un kolektīvs process. Individuālā dzīves pieredze balstās uz dzīvošanu zīmju realitātē, kurā mēs mācāmies lasīt zīmes un caur tām iepazīt sevi, citus un pasauli, kurā mēs lietojam zīmes un radām jaunas zīmes. To kolektīvais raksturs izpaužas faktā, ka zīmēs ir iekļautas noteiktas zināšanas par kultūru un sabiedrību, ar tām ir saistīti konkrēti stāsti, ar kuriem mēs savstarpēji dalāmies noteiktā laikā un vietā (Semetsky, 2014). Spilgts piemērs iepriekš teiktā ilustrēšanai ir citas kultūras iepazīšana, viesojoties kādā ārvalstu pilsētā pirmo reizi. Lasot pilsētas tekstus, izpētot ēku arhitektoniskos risinājumus un vērojot cilvēku uzvedības un komunikācijas modeļus, mēs vienlaikus dziļākā izpratnes līmenī mācāmies izvērtēt savas kultūras tekstus, arhitektūru, uzvedības un saziņas ieradumus, arī pašu izjūtas, darbības un attieksmes.

Apkopojot izglītojošās semiotikas teorētiku galvenās idejas, vēlreiz jāuzsver jau zināmais, bet varbūt nepietiekami izceltais zīmju potenciāls skolēnu pašizziņas un jēgpilnas mācīšanās attīstībā. Lai gan verbālo un neverbālo zīmju izmantojums ir attiecināms uz visu mācību procesu kopumā, nākamajās nodaļās uzmanība tiks pievērsta multimodāliem tekstiem latviešu valodas apgūvē.

MULTIMODĀLI TEKSTI MĀCĪBU VIDĒ UN LINGVISTISKAJĀ AINAVĀ

Ir pieņemts uzskatīt, ka verbālā valoda ir dominējošais reprezentācijas un komunikācijas *mods*, 'izteiksmes līdzeklis, veids' mācību procesā. Šāds apgalvojums atbilst monomodālai perspektīvai. Taču informācija tiek nodota ar ķermeņa valodu (ar žestiem, sejas izteiksmi un pozu) un vizuāliem līdzekļiem: *PowerPoint* prezentācijā ievietotiem attēliem un teksta izcēlumiem (piemēram, pasvītrojumiem, trektrakstu, spilgtāku krāsu), ar kontūrkarti, eksakto mācību priekšmetu formulām un simboliem pie sienām. Noteiktu informāciju mēs varam *nolasīt* pat no klases iekārtojuma, piemēram, vairāki galdi vienuviet norādīs uz iespējamu darbu grupās, uz galda saliktie mācību materiāli ļaus izteikt minējumus par mācību darbībām. Piemēram, globuss varētu liecināt par valstu iz-

vietojuma vai ģeogrāfisko koordinātu noteikšanu, mikroskops – par sīku augu vai priekšmetu izpēti, terminu vārdnīca – par svešvārdu definīciju noskaidrošanu u. tml. Tāpat gana bieži mācību procesā tiek izmantoti videomateriāli, kuros ir gan valodas līdzekļi mutvārdu un rakstveida formā, gan skaņas un trokšņi, gan arī reālas un iztēlē radītas vides ainas, apvienojot dažādus informācijas līdzekļus un kanālus.

Semiotikā **multimodalitāte** tiek raksturota kā atšķirīgu modu jeb semiotisko resursu izmantojums vienā tekstā (Kress, 2010: 54). Pilsētu lingvistiskās ainavas kontekstā tas nozīmē to, ka publiskajos tekstos informācija ir nodota ne tikai verbāli (t. i., ar burtiem, vārdiem un teikumiem), bet arī ar skaitļiem, krāsām, pasvītrojumiem, simboliem, zīmējumiem, fotogrāfijām u. tml. un ka tos raksturo noteikta materialitāte – izveides materiāls (piemēram, papīrs, metāls, akmens, gaismas diožu videoekrāns). Pieaugot tehniskajām iespējām, arvien biežāk publiskie teksti pilsētu ielās tiek nodoti arī audiovizuāli – skaņu ierakstu, videomateriālu veidā, kur verbālais teksts var būt sagatavots rakstu un mutvārdu formā un papildināts ar dažādiem vizuālajiem materiāliem un specefektiem. Prasme šādus tekstus lasīt, saprast un lietot tiek dēvēta par multimodālo tekstpratību (*multimodal literacy*) (Mills, 2016: 65–67).

Nākamajā nodaļā izglītojošās semiotikas galvenās idejas un izpratne par multimodālām zīmēm tiks pārnestas uz praksi – latviešu valodas mācību priekšmeta apguvi.

MULTIMODĀLU ZĪMJU IEKĻAUŠANA LATVIEŠU VALODAS APGUVĒ

Pievēršot uzmanību latviešu valodas mācību priekšmeta programmu paraugiem, autentiski multimodālie teksti ir gana daudz pārstāvēti visu klašu mācību tēmās. Divi piemēri: 3. klases tēmā “Pārsteidzošā pasaule” ir paredzēta spēle “Slepēnais draudzīnš”, kuras laikā skolēni cits citu slepus pārsteidz ar nelielu pārsteigumu: paša rakstītu laba novēlējumu, zīmējumu, kādu simbolisku dāvaniņu. Tāpat ir plānotas dažādas valodas spēles, pasaku un izcelšanās teiku lasīšana, tūrisma maršrutu un karšu izpēte un sava ceļojuma maršruta veidošana, beigās – dzimšanas dienas svētku bal-

lītes plānošana (t. sk. ielūgumu un apsveikuma atklātnīšu veidošana). Savukārt 6. klases tematā “Apģērba valoda” ir paredzēts apgūt valodas jautājumus (šajā gadījumā īpašības vārdu noteikto un nenoteikto galotni, senvārdus, frazeoloģismus, salīdzinājuma konstrukcijas), strādājot ar literārajām pasakām videoformā, vēstures grāmatu, modes žurnālu un internetveikalu mājaslapu ilustrācijām, izdrukām un digitālajām vārdnīcām, vēstures un etnogrāfijas grāmatām, arī ar informatīviem tekstiem no tīmekļa par skolas formu dažādās valstīs u. tml. Abi piemēri ilustrē tekstu dažādību un uzmanības pievēršanu atšķirīgām zīmēm (piemēram, dāvaniņām, norādēm ceļvežos un kartēs, apģērba detaļām, krāsu salikumiem).

Šajā nodaļā piedāvāju vienu mācību darbību kopu 7.–9. klasei latviešu valodā par tēmu “Dališanās ar mīlestību”. Pirmajā apakšnodaļā raksturošu mācību mērķi, paredzamo laiku, izvēlētos tekstus un sasaisti ar jauno mācību priekšmeta standartu. Otrajā apakšnodaļā došu konkrētus piemērus, parādot vienu variantu, kā mācīties par verbāliem un neverbāliem līdzekļiem un emociju valodu saistībā ar iepriekš nosaukto tēmu. Trešajā apakšnodaļā prognozēšu sasniedzamos rezultātus un runāšu par piedāvātā darba varianta iespējamiem ieguvumiem un trūkumiem praksē.

Mācību darba plānošana

Tēmas “Dališanās ar mīlestību” mērķis ir pilnveidot zināšanas par emociju valodu, prasmi noteikt un lietot tai raksturīgos verbālos un neverbālos izteiksmes līdzekļus un paņēmienus atkarībā no teksta žanra un saziņas situācijas. Tēma ir paredzēta vidēji 6–8 mācību stundām. Tās darba plāns atbilst četrām standarta prasībām 9. klasei, kas ir attiecināmas uz atdevuma daļu (runāšana, prezentēšana, rakstīšana, publiskošana):

- Piedalās mutvārdu un rakstveida saziņā, sniegto informāciju sasaistot ar savu vai citu cilvēku pieredzi, izsakot viedokli un to argumentējot.
- Raksturo un izprot saziņas situācijas noskaņu un dalībnieku (t. sk. savas) emocijas, verbālos un neverbālos līdzekļus, ar kuriem tās tiek paustas.
- Izmanto teksta mērķim un adresātam atbilstošus valodas leksiskos, morfoloģiskos un sintaktiskos līdzekļus, lai veidotu dažāda žanra un atšķirīgas struktūras tekstus.

- Raksta patstāvīgi sižetiskus vai nelineāra vēstījuma literāros, informatīvos un lietišķos tekstus, ievērojot teksta kompozīciju un izmantojot žanra prasībām, adresātam un saziņas kanālam piemērotus valodas līdzekļus. (Mācību saturs valodu jomā. <https://domaundari.lv/cepure/TABULAS%20A1%20VAL%20PRINT.pdf>)

Taču tēmas praktiskais izvērsums paredz arī iedevuma daļu: lasīšanu, klausīšanos un novērošanu un tai atbilstošas standarta prasības.

Mācību darbā ir piedāvāti atšķirīgi teksta veidi (sk. pielikumus raksta beigās), lai skolēni varētu salīdzināt un izvērtēt tekstu izveidi un funkcionalitāti, prognozēt to iedarbīgumu uz lasītāju. Šajā tēmā ir izmantoti grafiti teksti latviešu, angļu un krievu valodā (sk. 1.1. un 2.1. pielikumu), lai runātu gan par šādu jūtu atainošanas veidu, gan par valodu, krāsu un simbolu lietojumu pilsētu publiskās telpas romantiskajos tekstos. No lingvistiskās ainavas ir piedāvāta arī reklāma igauņu un angļu valodā (sk. 1.1. pielikumu), kurā atbilde uz rakstveidā uzdoto jautājumu skolēniem jāatrod reklāmas neverbālajā informācijā – attēlā. Virtuālajā lingvistiskajā ainavā, jo īpaši izklaides portālos un sociālajos tīklos, ir redzamas mēmes' multimodāli teksti, kuru pamatā ir pārveidoti citi teksti (fragmenti no filmām, videoklipiem, attēli, dziesmas, ziņas u. tml.) vai to fragmenti, kas bieži ir sasaistīti ar aktuālu privātu vai sociālu notikumu un papildināti ar autora interpretāciju par to. To popularitāte ir iemesls, kādēļ tēmā ir iekļautas divas mēmes latgaliski (sk. 1.2. pielikumu), lai skolēni, iepazīstot dažādus mīlestības skaidrojumus, pievērstu uzmanību arī teksta valodai un mācītos izlasīt ziņu citā rakstu formā.

Tēmā papildus ir rosināts izmantot folkloras un literāros darbus (sk. 1.3. pielikumu), lai skolēni iepazītu mīlestības izpratni un atšķirīgus mīlas stāstus latviešu folklorā un literatūrā. Atsevišķie dziesmu piemēri domāti (sk. 1.5. pielikumu), lai skolēni zinātu citus jūtu izteikšanas veidus, noteiktu romantiskas dziesmas pazīmes un raksturotu mūzikas lomu dziesmu uztverē, bet videointervijas – lai parādītu personiskos stāstus un bērnu izpratni par mīlestību (sk. 1.4. un 2.2. pielikumu). Autentiskas mīlestības vēstules ir dotas (sk. 2.3. pielikumu), lai skolēni iepazītu valodu (uzrunas formas, salīdzinājuma konstrukcijas, metaforas) un izvērtētu to publiskošanas nepieciešamību. Savukārt emuāra ieraksts

(sk. 2.4. pielikumu) var rosināt skolēnus dalīties ar savām sajūtām, kad ir saņemta vēstule vai kāda svarīga ziņa no tuva cilvēka.

Mācību gaita

Viens iespējama tēmas “Dališanās ar mīlestību” apguves modelis ir atainots 1. tabulā. Sadaļā “Darbības” ir izceltas galvenās skolēnu aktivitātes, kas izkārtotas atbilstoši darbību secībai un uzdevumu izpildes posmiem. Te ir nosaukti arī galvenie valodas jautājumi, kam skolotājs uzdevuma izpildes laikā pievērs uzmanību un piedāvā citus variantus, ja tādi ir iespējami (piemēram, kā vēl var definēt vārdu grupēšanas kritērijus, cik dažādus vārdus varētu izmantot metaforiskos nozīmju pārnemos). Taču skolotāja mērķis nav plaši izvērst tos, lai pārlietu nenovirzītos no tēmas. Kopumā darbs ir vairāk paredzēts kā brīva saruna, kurā skolotājs seko līdzī gan tās saturam, gan formai, gan arī sarunas virzības gaitai, rosinot dot piemērus, pamatot atbildes, sasaistīt dažādus viedokļus, pārfrazēt savu domu citiem vārdiem, pierakstīt idejas vai valodu līdzekļu lietojuma gadījumus, veidot kopsavilkumu u. tml.

Sadaļā “Pamatatziņas un vērtības” ir norādītas gan filozofiski ētiskas idejas un vispārcilvēciskas vērtības, gan arī valodas apguves idejas, kas veicina skolēnu pašizziņu un emocionālo attīstību. Apgūstot jebkuru mācību priekšmetu, skolēniem būtu jāspēj *nolasīt* šīs humānās idejas un valodas loma to apzināšanā un īstenošanā.

Savukārt pēdējā ailē “Zināšanas un prasmes” ir norādīts apgūtais/apgūstamais praktiskās valodas lietojums un valodas jautājumi, ko skolēni aplūko metalīmenī – domā un runā par valodas vienībām un to funkcionalitāti. Šeit ir minētas gan prasmes, kas vairāk ir attiecināmas uz valodas filoloģisko izpratni, gan prasmes, kuras skolēniem ir svarīgas jebkurā zinātņu jomā un mācību priekšmetā. Tās parāda, ka katra valodiska darbība ir saistīta ar plašāku kontekstu un citu prasmju (sociālo, organizatorisko, māksliniecisko) attīstību, kas ir noderīgas personiskajā un profesionālajā izaugsmē.

1. tabula. Mācību darba plāns

Darbības	Pamatzināšanas un vērtības	Zināšanas un prasmes
<p>Prāta vētra par visu, ar ko cilvēki mēdz dalīties, un dalīšanās iemesliem</p> <ul style="list-style-type: none"> Savstarpēja iesaistīšanās sarunā Ideju ilustrēšana ar piemēriem Ideju pieraksts <p>Skolotājs uzmanību pievērš:</p> <ul style="list-style-type: none"> kā tiek iesaistīti piemēri un pamatotas idejas kā tiek sasaistīti līdzīgi vai atšķirīgi viedokļi kā iepriekš minētajās darbībās tiek izmantoti valodas līdzekļi 	<ul style="list-style-type: none"> Cilvēkam ir svarīgs gan privātums, gan publicitāte Dalīšanās ir saistīta ar spēju nodot kaut ko tālāk, kaut ko lietot kopīgi un no kaut kā atteikties Katras dalīšanās pamatā ir savi motīvi un mērķi Katrs lūgums dalīties un nepieciešamība ir izvērtējama kritiski <p>Draudzība, uzticība, empātija, dalīšanās, izpalīdzība</p>	<ul style="list-style-type: none"> Piemēru iesaistīšana runā un ideju pamatošana Atsaukšanās uz iepriekšējo runātāju, izmantojot dažādas sintaktiskās konstrukcijas (iespraustas vārdu grupas, divdabja teicienu, palīgteikumus) Līdzīgu un atšķirīgu viedokļu sasaistīšana Informācijas strukturēšana
<p>Nosaukto vārdu un vārdu savienojumu grupēšana pēc izteiktā satura (piemēram, nozīmības viņu dzīvē, virsjēdzieniem un apakšjēdzieniem) un formas, vismaz pārrunājot iespējamās lingvistiskos kritērijus vārdu grupēšanai un minot atsevišķus piemērus (piem., deklinācijas, pirmatnīgi un atvasināti vārdi)</p> <ul style="list-style-type: none"> Kritēriju definēšana Klasifikācijas lietderīguma skaidrojums <p>Skolotājs uzmanību pievērš:</p> <ul style="list-style-type: none"> vienotiem kritēriju definēšanas principiem piemēru atbilstībai kritērijiem vārdu lingvistisko pazīmju nozīmei un funkcionalitātei 	<ul style="list-style-type: none"> Lingvistiskā analīze palīdz labāk izprast valodas vienību (piem., jēdzienu) nozīmes, to savstarpējās attiecības un funkcionalitāti <p>Dzīves prioritātes, materiālās un garīgās vērtības</p>	<ul style="list-style-type: none"> Satura un formas, daļu un veselā attieksmju noteikšana Lietvārdu pazīmju un gramatiskā kategoriju raksturošana Vārdu un vārdsavienojumu nozīmju salīdzināšana Informācijas grupēšana pēc pašu veidotiem kritērijiem Klasifikācijas lietderīguma pamatošana

<p>Atbildes uz jautājumiem:</p> <ul style="list-style-type: none"> Vai var dalīties ar savām jūtām un emocijām? Kā un kam? Ko nozīmē dalīties ar mīlestību? <p>Atšķirīgi stāsti par atzišanos jūtās, to uztvere un interpretācija</p> <p>Salīdzinājums, kā agrāk cilvēki izrādīja jūtas (piemēram, R. Blaumaņa darba "Īsa pamācība mīlēšanā" nodaļa "Čalošana") un kā to dara mūsdienās</p> <p>Mīlestības vēstules, mīlas stāsti, dzejoļi par mīlestību, romantiskas dziesmas u. c. teksti (sk. 1. pielikumu), lai atklātu savas un iedomāto tēlu jūtas. Līdzīgo un atšķirīgo pazīmju noteikšana tekstos. Tekstu žanru iedarbīguma uz adresātu prognozēšana.</p> <p>Saruna par mīlestības tēmu lasītāju/ klausītāju piesaistei un komerciāliem nolūkiem</p> <p>Diskusija par komunikāciju tiešsaistē – vai <i>like</i>, dalīšanās ar ierakstu, <i>skūpstu</i> vai <i>sirds</i> simbola ievietošana zem fotogrāfijas sociālajos tīklos ir viennozīmīgi uztverama kā atzišanās jūtās?</p> <p>Saraksta veidošana ar pazīmēm, kas varētu norādīt, ka teksts vai tajā lietotās emocijzīmes, simboli, attēli u. tml. nav uzskatāmi par mīlestības apliecinājumu</p> <p>Skolotājs rosina:</p> <ul style="list-style-type: none"> veidot pārskatu par tīmeklī biežāk lietoto emocijzīmju nozīmēm un lietojuma piemēriem, pamatot zīmju funkcionalitāti pievērst uzmanību romantisko tekstu izveides līdzekļiem 	<ul style="list-style-type: none"> Cilvēki savas jūtas izrāda dažādos veidos: ar vārdiem, žestiem un kustībām, dāvanām, emocijzīmēm tīmeklī, uzvedību un darbiem Atzīstoties jūtās, cilvēks ir atklāts pret otru Ikviens pats var izvēlēties, vai un kā publiskot savas jūtas un attiecības Neviens nav tiesīgs nosodīt citu izdarītās izvēles Literatūrā un mākslā mīlestības tēma dažādos gadījumos ir vispārināta Ikviens teksts ir izvērtējams kritiski, lai nerastos nevēlami pārpratumi <p>Uzticība, atklātība, pieklājība, empātija</p>	<p>Reflektēšana par jūtu un emociju izrādīšanas veidiem, paņēmieniem un līdzekļiem</p> <p>Rakstveida un vizuālās informācijas interpretācija</p> <p>Saraksta veidošana ar tipiskām un individuālām kādas tēmas, jautājuma, lietas, situācijas u. tml. pazīmēm</p> <p>Verbālo un neverbālo līdzekļu lietojuma skaidrošana atkarībā no konteksta</p> <p>Tēmas aktualizēšanas noteikšana dažāda veida tekstos</p>
--	--	--

<p>Kas vispār ir <i>mīlestība</i>? Vārda <i>mīlestība</i> nozīmju izziņošana:</p> <ul style="list-style-type: none"> • asociācijas par vārdu <i>mīlestība</i> • sinonīmu un biežāk lietoto vārdsavienojumu ar šo vārdu noskaidrošana (pašu nosaukti, meklējumprogrammās un Mūsdienu latviešu valodas korpusā atrasti) • neierastu metaforu veidošana ar jēdzienu <i>mīlestība</i> <p>Savas vārda <i>mīlestība</i> definīcijas uzrakstīšana, pārrunāšana pāri, tad salīdzināšana ar mīlestības skaidrojumu dažāda veida tekstos un definīcijas precizēšana (ja nepieciešams)</p> <p><i>leiteikumus tekstu izvēlei sk. 1. pielikumā</i></p> <p>Skolotājs uzmanību pievērš:</p> <ul style="list-style-type: none"> • metaforu izveides procesam • tekstu verbālās un neverbālās informācijas skaidrojumam un interpretācijai • atšķirīgu teksta žanru izveides likumbām • valodas izvēlei tekstos, arī uzrunām, valodas stilam un izteiksmei (epitetiem, salīdzinājumiem, metaforām) romantiskajos tekstos 	<ul style="list-style-type: none"> • Abstrakti jēdzieni nav viennozīmīgi uztverami • Tipiski vārdsavienojumi ar kādu jēdzienu norāda uz tā dominējošiem uztveres modeļiem sabiedrībā un kultūrā • Neierastas asociācijas, salīdzinājumi un metaforas ar kādu jēdzienu ļauj atklāt tā uztveri individuālā līmenī • Jēdziena skaidrojumu un interpretāciju izpēte dažādos tekstos palīdz labāk to izprast un definēt <p>Cilvēku savstarpējās attiecības, mīlestība, atbildība</p> <ul style="list-style-type: none"> • Abstrakti jēdzieni nav viennozīmīgi uztverami • Tipiski vārdsavienojumi ar kādu jēdzienu norāda uz tā dominējošiem uztveres modeļiem sabiedrībā un kultūrā • Neierastas asociācijas, salīdzinājumi un metaforas ar kādu jēdzienu ļauj atklāt tā uztveri individuālā līmenī • Jēdziena skaidrojumu un interpretāciju izpēte dažādos tekstos palīdz labāk to izprast un definēt <p>Cilvēku savstarpējās attiecības, mīlestība, atbildība</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vārda izpratnes paplašināšana ar informāciju no dažādiem uzzīņu resursiem • Metaforu veidošana • Abstrakta jēdziena definēšana, izmantojot dažādas stratēģijas (asociāciju, tipisku vārdsavienojumu vai metaforu iesaistīšana, salīdzinājums vai pretstatījums) • Dažādu tekstu (reklāmas, folkloras un literāro tekstu, videostāstu, mūzikas un grafiti) un tajos lietoto verbālo un neverbālo līdzekļu salīdzināšana • Atšķirīgu teksta žanru pazīmju noteikšana
--	---	--

<p>Atbildes uz jautājumiem:</p> <ul style="list-style-type: none"> kā tu izrādītu otram cilvēkam savas simpātijas? kuru komunikācijas kanālu izmantotu? kurš teksta veids būtu piemērotākais? kuri valodas un vizuālie līdzekļi būtu precīzākie, romantiskākie, oriģinālākie u. tml. un kas noteiktu to izvēli? <p>Saziņas situācijas (vietas, valodas, apstākļu) raksturošana, kurā varētu atklāt savas jūtas</p> <p>Grafiti tekstu aplūkošana (sk. 2. pielikumu) un kopīga saruna par atzišanās mīlestībā publiskošanu šādā veidā, par tekstu saturu un māksliniecisko izpildījumu</p> <p>Stratēģiju formulēšana grupā, kā reaģēt uz kāda/-s atzišanos jūtās. Kopīga apspriede par adekvātu atbildi, rīcību un uzvedību abpusēju simpātiju un vienusēju jūtu gadījumā, saraksta veidošana "Ko labāk darīt un ko – nē, saņemot mīlestības apliecinājumu?"</p> <p>Interviju un emuāru ierakstu (sk. 2. pielikumu), kuros publiski ir reflektēti par savām izjūtām (t. sk. mīlestību) iepazīšana. Diskusija grupās par ievērojamu cilvēku mīlestības vēstulju publicēšanu viņu dzīves laikā vai pēc nāves, izmantojot <i>par</i> un <i>pret</i> argumentus</p> <p>Skolotājs uzmanību pievērš:</p> <ul style="list-style-type: none"> valodas un vizuālo līdzekļu izvēles nosacījumiem atkarībā no saziņas situācijas konkrētām frāzēm, ko skolēni gribētu/negribētu dzirdēt no sarunu biedra, atklājot savas jūtas reakciju (uzvedības, rīcības) piemēriem, kādus gribētu/negribētu saņemt no cilvēka, kam atklātas jūtas stratēģijām un atbilžu frāzēm, kas palīdzētu reaģēt uz atzišanos jūtās, kas ir abpusējas vai vienusējas argumentu formulējumiem un grupas viedokļa pamatojumam verbālajiem un neverbālajiem līdzekļiem, ar kuriem ir publiskas jūtas 	<ul style="list-style-type: none"> Izjūtas un emocijas mēs izsakām ar vārdiem, neverbālām zīmēm un simboliem, savu uzvedību un darbiem Valodas un vizuālo līdzekļu izvēli nosaka saziņas situācija, adresanta un adresāta personība un savstarpējās attiecības Spēcīgu jūtu varā mēs bieži izvēlamies lietot savu dzimto valodu, pat tad, ja mēs labi zinām sarunu biedra valodu Atsevišķus atzišanās mīlestībā tekstus visi var lasīt publiskajā telpā, taču to ziņa ir paredzēta tikai atsevišķiem cilvēkiem <p>Godīgums, atklātība, atbildība par tekstu, cieņa</p>	<ul style="list-style-type: none"> Romantisku tekstu veidošana, izmantojot adresantam, adresātam un saziņas situācijai atbilstošus valodas un vizuālos līdzekļus Saziņas situāciju raksturošana Citu pieredzes sasaistīšana ar savu pieredzi un iedomātām situācijām Adekvāta reaģēšana uz neplānotu tekstu (šajā gadījumā – atzišanos jūtās) un korekta atbildes sniegšana Savu argumentu izteikšana, citu argumentu uzklaušana un vienošanās par grupas kopējo viedokli Dažādu informācijas nodošanas veidu salīdzināšana un lietderīguma novērtēšana
<p>Radoša darba (dzejoļa, feļetona, īsstāsta, komiksa, vēstules, videostāsta, fotostāsta, dziesmas u. tml.) izveide, kurā tiktu atklāta mīlestības daudznozīmīgā uztvere vai mīlestības tēmas interpretāciju daudzveidība. Darba prezentēšana klasē</p>	<ul style="list-style-type: none"> Radošs darbs ļauj izcelt katra individuālo pasaules skatījumu, pieredzi, rakstības stilu un valodas izjūtu <p>Brīvība izvēlēties</p>	<ul style="list-style-type: none"> Radoša teksta izveide un prezentēšana citiem

Paredzamie rezultāti un darba izvērtējums

Piedāvātais tēmas “Dališanās ar mīlestību” mācību darba plāns ir veidots tā, lai skolēni vispirms pārrunātu tēmas jautājumus sociālā līmenī, tad pievērstos individuālajam līmenim – savai pieredzei un izjūtām. Tas ir pakāpenisks ceļš uz skolēnu radošā darba izveidi, kas ir uzskatāma par galveno uzdevumu šajā tematā. Lai skolēni varētu radīt paši savu tekstu, pirms tam ir daudzpusīgi izpētīts tēmas centrālais jēdziens – mīlestība – un notikusi vingrināšanās neierastu vārdsavienojumu izveidē. Tāpat ir izrunāti jūtu izteikšanas verbālie un neverbālie līdzekļi (t. sk. emocijzīmes, simboli), to nozīme un funkcionalitāte tekstos. Skolēniem tēmas beigās būtu jānonāk pie atziņas, ka mūsdienās ir mainījušies saziņas veidi un kanāli, kurus cilvēki izmanto savu izjūtu paušanai un emociju, jūtu un attiecību publiskošanai, taču jūtas ir palikušas nemainīgas. Nemīnot terminus *multimodalitāte* vai *multimodāls teksts*, skolēniem vajadzētu prast raksturot šādus tekstus, nosakot valodas un vizuālos izveides līdzekļus, skaidrojot to lietderīgumu tekstā un prognozējot iespējamo iedarbīgumu uz lasītāju.

Lingvistiskais ieguvums no šīs tēmas ir vārda *mīlestība* nozīmju apguve vairākos līmeņos (asociatīvais, literatūras, folkloras, mūzikas, kultūras), pārnesto nozīmju uztvere un metaforu veidošana, frāzes, lai atzītos jūtās un adekvāti atbildētu uz citu izteiktām jūtām, kā arī jaunradīts teksts (visai iespējams, multimodāls). Tāpat arī reflektēšana par izjūtām, mīlestības izrādīšanu un publiskošanu, izmantojot personiskos, citu cilvēku un literāro tēlu piemērus, pamatojot savu viedokli.

Vēlreiz atgriežoties pie tēmas izvērsuma 1. tabulā, jāuzsver, ka norādītās darbības, pieteiktās zināšanas un prasmes ir savstarpēji saistītas un vērstas uz to, lai skolēni veidotu vispārēju ieradumu iedziļināties vienā jēdzienā, apgalvojumā un tekstā no dažādiem skata punktiem. Mēs varam runāt par lietām, procesiem un notikumiem tikai tad, ja izprotam pamatjēdzienus, un to palīdz jēdzienu nozīmju un lietojuma izpēte dažādos kontekstos. Lai gan tabulā nav iekļautas jaunajos izglītības dokumentos definētās caurviju prasmes, tās visas ir pārstāvētas. Domāšanu un radošumu ilustrē kritēriju formulēšana, tekstu salīdzināšana, asociāciju un metaforu uzrakstīšana un radošā darba izpilde. Digitālā prasme ir saistīta ar

tiešsaistes vārdnīcu, valodas korpusa izmantošanu, digitālo tekstu izpēti un, iespējams, radošā darba izveidi. Darbs grupās un diskusijas liecina par skolēnu sadarbību un līdzdalību. Sarunas par jūtām un reflektēšana par savām izjūtām ir attiecināma uz pašizziņu un sociāli emocionālo mācīšanos. Savukārt mīlestības definīcijas uzrakstīšana, viedokļu saskaņošana grupu darbā un radošā darba izpilde prasīs no skolēna pašvadītu rīcību.

Atsevišķas zināšanas un prasmes sākotnēji varētu likties vienkāršas, taču tā nebūt nav. Piemēram, atsaukšanās uz iepriekšējo runātāju liecina par uzmanīgu klausīšanos un dzirdētā izpratni, svarīgāko runas daļu atcerēšanos un iesaistīšanu savā runā, papildinot, salīdzinot vai pretstatot idejas, viedokļus, piemērus u. tml. Ir vairākas frāzes runu pārejai, kam skolotājs var pievērst uzmanību iesildīšanās uzdevumos, lai tās kļūtu par valodas ieradumiem. Tikai daži piemēri: *Papildinot/turpinot X* (skolēna vārds) *sacīto par Y* (runas objekts – piemērs, temats), *vēlos piebilst, ka...*; *Es, līdzīgi kā X, domāju, ka ...*; *X iepriekš teica, ka..., savukārt es uzskatu, ka...*; *Iepriekšējie runātāji vairāk uzmanības pievērsa Y, bet es gribētu/vēlētos izcelt arī..., jo...* u. tml. Runas un tekstu sasaiste ir būtiska komunikācijas un prezentācijas prasme, kam mācību procesā ne vienmēr tiek pievērstas pietiekama uzmanība, bet kas vistiešākajā mērā attiecas uz valodas lietojuma praksi. Sarunās par skolēniem aktuāliem jautājumiem šādu sintaktisko konstrukciju apguve un nostiprināšana notiktu brīvi un netieši. Savukārt klasē pārrunātās stratēģijas atbildes sniegšanai uz negaidīti paustām jūtām māca, kā reaģēt mulsinošās situācijās, kā runāt par izjūtām un kā sniegt negatīvu atbildi, neaizvainojot sarunas biedru.

Domājot par mācību procesa izaicinājumiem, noteikti jāmin grafiti tekstu izvēle kopumā. Pieņemot, ka skolēni varētu izteikt komentārus par to, ka grafiti nav legāli veidojami teksti vai ka savu izjūtu demonstrēšana grafiti tekstos ir kopējama ideja, skolotājam ir jābūt gatavam skaidrot un diskutēt par atbildības uzņemšanos par šādu nesankcionētu tekstu izveidi pilsētu lingvistiskajā ainavā. Taču, ja skolēni izrāda patiesu interesi par grafiti, skolotājs var veidot un izvērst atsevišķu tēmu saistībā ar tiem, skolēniem piedāvājot gan nelielu pētījumu grafiti izzināšanai apkārtējā vidē gan video materiālu skatīšanos par populāriem grafiti

rakstītājiem un grafiti izveides tehnikām un pēc tam grafiti veidošanu digitālajā vidē, tam paredzētās bezmaksas programmās. Tāpat skolēniem var dot lasīt arī fragmentus no zinātniskiem rakstiem par grafiti.

NOBEIGUMS

Rakstā iztirzātie zinātniskie darbi un praktiskie piemēri ataino, ka tekstu izveide, uztvere un lietošana ir saistīta ar visu iespējamo semiotisko resursu izmantošanu, tādēļ nav iespējams strikti nošķirt, kuri no tiem ir īpaši nozīmīgi un kuri – mazsvarīgi, kurus no tiem mācību procesā mācīt, bet kurus – noteikti ne. Tēmas izvērsumā tika parādīts, ka informācijas iegūšanai un diskusijām izmantojami dažādi teksta veidi, jo mēs ietekmējamies no idejām un viedokļiem, kas izteikti gan verbāli ar vārdiem, gan vizuāli ar attēliem, gan arī audiāli – mūzikas veidā.

Pašās beigās viedoklis pārdomām: lai skolēni veidotos ne tikai par savas jomas profesionāļiem, bet arī par humānām un emocionāli inteligentām personām, līdztekus valodas zināšanām un prasmēm mācību darbā ir apgūstamas arī sociālās prasmes un empātija, un to palīdz jūtu valodas izziņāšana.

PIELIKUMI

1. pielikums. Ilustratīvs materiāls mīlestības definēšanai

1.1. Lingvistiskās ainavas piemēri latviešu, angļu un igauņu valodā

"Mīlestībai nepietiek divas brīvdienas" un "Love is Sacrifice" ('Mīlestība ir upurēšana')

"Kuldān luxury How Deep is Your Love? Kui sūgavad on sinu tunded? 'Zelta (No igauņu val.) greznība (No angļu val.) Cik dziļa ir Tava mīlestība? (No angļu val.) Cik dziļas ir tavas jūtas? (No igauņu val.)'

No S. Pošeiko fotokrājuma

1.2. Mēmju piemēri latgaliešu rakstu valodā

"Pat syltuokais saulis stors naspiej tai sasīldeit, kai sasylda māmeņis sirds mīlesteiba..." un "Cylvāks bez mīlesteibys kai myrūns atvaļinuojumā"

Avots: sociālā tīkla facebook.com grupa "Latgalīšu humors un dzeivis gudreibys"

1.3. Idejas literāriem un folkloras darbiem

- Latviešu mīlestības dzeja. Piemēri: O. Vācieša, A. Kūkoja, J. Petera, M. Zālītes, I. Ziedoņa dzeja.
- Latviešu proza. Piemēri: A. Čaka īsstāsts "Mīlestība" ar A. Eglīša ilustrācijām, J. Poruka "Pērļu zvejnīeks", R. Blaumaņa "Purva bridējs", "Īsa pamācība mīlēšanā", I. Jansones "Viņpus stikla" u.c.
- Aforismi par mīlestību.
- Latviešu sakāmvārdi, parunas un ticējumi par mīlestību.

1.4. Idejas videomateriāliem

- "Laimas" reklāma ar bērnu mīlestības skaidrojumiem. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=Qi2Zuug3jQE> [skatīts 17.01.2018.]
- Skolnieces videostāsts "Kas ir mīlestība?" ar aforismiem un citātiem latviešu valodā, fotogrāfijām, zīmējumiem, mūziku. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=Epf37Fq405g> [skatīts 17.01.2018.]

1.5. Idejas mūzikai

- Dziesmu piemēri: "Mīlestība nedalāma" (J. Baltauss, A. Mielavs), "Ar tevi lasīju kastaņus" (I. Ziedonis, A. Andrejeva), "Es un tu" (H. Zariņš, "Opus Pro") u. c.

2. pielikums. Publiska atzišanās mīlestībā (piemēri)

2.1. Lingvistiskās ainavas piemēri latviešu un krievu valodā

"Es atkārtošos, bet es tevi šodien atkal ļoti mīlu!" un "Руслан, я люблю тебя!!!" ("Ruslan, es mīlu tevi!!!")

No S. Pošeiko fotogrājuma

2.2. Videostāsts

Intervija ar diviem ilgi kopā esošiem pāriem, kas stāsta par savu mīlestību un kopdzīvi:

<http://veselam.la.lv/2017/03/24/video-latviesus-aizkustina-senioru-milestibas-stasti/>

2.3. Mīlestības vēstules publiskošana

Es mīlu Jūs,

Biruta Brīnišķīgā,

tik ļoti, ka nezinu pats, ko daru. Es brīnos par sevi kā par kādu svešu cilvēku. Jūs smiesieties par mani: es ciešu pat greizsirdības sāpes dēļ Jums. Nekad šim sajūtām nav bijis priekš manis nekāda reāluma, bet nekad es nebiju arī mīlējis. Tas ir vesels moku virpulis, kas tagad ierauj mani sevī, un es brīnīdamies domāju: tad tāda ir mīla? Bet viens pats mirklis, kur es uztveru Jūsu smaidu, izputina visas šīs mokas. Es tā gribēju redzēt Jūs pirmdien, bet tur kafejnīcā Tijas Bangas priekšā rādīt sevi – tas bij pāri maniem spēkiem. Un slēpties es tai vakarā nebūtu spējis, jo es tik ļoti ilgojos pēc Jums. Un, kad es atkal redzēju Jūs (kad tas būs?), es nezināšu nekā ko teikt, būšu mēms un neveikls, kāds jau nu vienīgi es varu būt. Es biju tik izmisis arī svētdienas vakarā: vai tad tā man vajadzēja izturēties! Es nekad neaizmirsīšu kādu vakaru, kad Jūs teātrī gadījāties man blakus ložā. Jūs teicāt man pāris vārdu pieliecoties, un tad Jūsu matu sprogas pieskārs manam vaigam. Viss, ko es esmu piedzīvojis savā dzīvē, ir tik niecīgs pret šo mirkli; valdonīgākas sajūtas nav bijis manā mūžā. Un, kad es satiekos, es neprotu Jūs paturēt pie sevis. Kādēļ es rakstu visu to? Jūs tas nevar interesēt. Jums pat varbūt nav vaļas to izlasīt. Bet man nekur nav kur glābties kā vien še. Jūs manā dzīvē stāvat daļa un neaizsniedzama, un nekur es nevaru aiziet no Jums. Vai tur līdz ko domāt, ka es nekad nebūšu tuvs Jums, vai tur līdz ko jautāt – cik ilgi var degt tādā vientulības ugunī? Viss ir lieks, viss ir velts – ir tikai sāpes pēc Jums. Es pateicos Jums, ka Jums vēl atrodas smaidis priekš manis.

Biruta Ābeļziedainā – kā es Jūs mīlu. Kad gan es redzēšu atkal Jūs? Cik brīnišķa, brīnišķa esat Jūs.

S.

R. 28. janvārī.

Avots: <http://valoda.ailab.lv/latval/vispareji/darvest/jsudr.htm>

2.4. Emuāra ieraksts par vēstules saņemšanu

Vēstuļu būšana

Viss... Viss man liecina par Tevi.

Es aizveru acis un aptaustu aploksni, šķiet, Tavs domu siltums vēl sajūtams, par spīti tūkstošiem kilometru, par spīti svešiem pieskārieniem un paviršiem metieniem.

Uz aploksnes iniciāļi – V. K. Nav daudz, kas zina, ko tie nozīmē, bet adrese īstā un sūtījums Man. Sūtītājs zina. Vēstule! Beidzot!

Uzrakstīts teksts. Aptaustāms. Pasmāržojams un vārds pa vārdam izgaršojams.

Uzrunas nav un nobeiguma tāpat.

Kails teksts kā ūdens apslacīts ledus veidojums, bet tik pulsējoši dzīvs, raiti plūstošs un bezgala interesants, izgaismots krāsu atspulgos.

Lasīt un pārlasīt. Apdomāt. Smaidīt... Smaidīt... Viegli...

Atbilde sāksies šodien un beigsies rīt vai parīt. Šis mulsinošais prieks – Rakstīt!

Vārdi un teikumi iepakosies rūtiņlapas kvadrātiņos glīti cits citam līdzās, ar mazmazītiņiem simboliņiem, viegliem tintes palēcieniem un noslīdējumiem.

Tev. T.A.D.

Avots: <https://venvita.blogspot.com/2014/01/vestulubusana.html>

MULTIMODAL TEXTS IN LATVIAN LANGUAGE LEARNING: DEVELOPING KNOWLEDGE, SKILLS AND EMOTIONS

SUMMARY

Educational semiotics is an interdisciplinary scientific branch in which attention is being paid to a purposeful use of authentic signs in learning process and their learning in formal and non-formal settings. Because signs are made both by visual and verbal means (i.e. they are multimodal), the suggestion is, in learning process, to look at all information sources or modes.

The article offers a set of learning activities for classes 7-9 in the Latvian language on the subject 'Sharing with Love'. Its aim is to improve the knowledge of emotional expression, the skill to determine and use the verbal and non-verbal expression means and methods of this language depending on the text's genre and communication situation. For teaching and learning work, the article offers various types of texts for pupils to compare and assess text creation and functionality, and model their impact on the reader.

In order that pupils would evolve into humane and emotionally intelligent persons, social skills and empathy should be acquired in learning process along with language knowledge and skills, and in this process being aware of one's ability to express feelings may be of use.

Keywords: educational semiotics, authentic texts, multimodality, emotional expression.

AVOTI UN LITERATŪRA / REFERENCES

Carvalho, S, Vanessa, J., Q. (2014). Semiotic Multimodality: Implications for Science Education. *New Semiotics: Between Tradition and Innovation. Edusemiotics. Abstracts*. <http://semio2014.org/en/Edusemiotics>, sk. 15.01.2018.

Danesi, M. (2010). Foreword: Edusemiotics. In: Semetsky, I. (ed.) (2010). *Semiotics education experience*. Rotterdam: Sense Publishers.

Kress, G. (2010). *Multimodality. A Social Approach to Contemporary Communication*. London, New York: Routledge.

Kukkola, J, Pikkarainen, E. (2016). Edusemiotics of meaningful learning experience: Revisiting Kant's pedagogical paradox and Greima's semiotic square. *Semiotica*. Issue 212. 199–217.

Legg, C. (2017). 'Diagrammatic Teaching': The Role of Icon Signs in Meaningful Pedagogy. In: Semetsky, I. (ed.) (2017). *Edusemiotics – A Handbook*. Springer. 29–46.

Mills, A. K. (2016). Multimodal Literacies. *Literacy Theories for the Digital Age: Social, Critical, Multimodal, Spatial, Material and Sensory Lenses*. Multilingual Matters. 65–90.

Semetsky, I. (2014). Learning existential lessons: The edusemiotics of images. In: Semetsky, I., Stables, A. (eds.) (2014). *Pedagogy and edusemiotics: Theoretical challenges/practical opportunities*. Rotterdam: Sense Publishers. 121–136.

Semetsky, I. (ed.) (2017). *Edusemiotics – A Handbook*. Springer.

Semetsky, I., Stables, A. (eds.) (2014). *Pedagogy and edusemiotics: Theoretical challenges/practical opportunities*. Rotterdam: Sense Publishers.

